

Zaalteksten Van Gogh in Auvers. Zijn laatste maanden

Van Gogh in Auvers. Zijn laatste maanden	5
Verkenning van Auvers	5
Huizen in Auvers-sur-Oise, 1890	6
Gezicht op Auvers-sur-Oise, 1890	6
Oude wijngaard met boerin, 1890.....	6
Bloeiende kastanjabomen, 1890.....	7
Huizen in Auvers-sur-Oise, 1890	7
Huizen met rieten daken in Cordeville, Auvers-sur-Oise, 1890	7
Veld bij Auvers-sur-Oise, 1890.....	8
Gezicht op Auvers-sur-Oise, 1890	8
De kerk van Auvers-sur-Oise, 1890.....	8
Trap in Auvers-sur-Oise, 1890.....	9
Doodlopende weg met huizen, 1890.....	9
Het huis van père Pilon, 1890.....	9
Gezicht op de Oise in Auvers, 1890.....	10
Oever van de Oise in Auvers, 1890.....	10
Boerderijen in Auvers-sur-Oise, 1890	10
Huis in Auvers-sur-Oise, 1890	11
Boerderij, 1890.....	11
Het dorp	11
De tuin van dokter Gachet, 1890.....	12
Marguerite Gachet in de tuin, 1890.....	12
Een ware vriend	12
Dokter en kunstliefhebber.....	13
Koeien (naar Gachet, naar Jordaens), 1890	13
De koeien (naar Jordaens), 1873.....	13
Medicijndoosje van Paul Gachet.....	14
Paul Ferdinand Gachet, 1894.....	14
Marguerite Gachet, 1894	14
Paul Louis Gachet	14

Portret van dokter Paul Gachet, 1890	15
Portret van dokter Paul Gachet (De man met de pijp), 1890	15
Dokter Paul Gachet, 1890.....	15
Zelfportret, 1890	16
Tuin van de inrichting, 1889.....	16
Pietà (naar Delacroix), 1889	16
De man is op zee (naar Demont-Breton), 1889	17
Bloemstillevens	17
Glas met anjers, 1890	17
Rozen en ranonkels, 1890	17
Vaas met bloemen, 1890	18
Vaas met klaprozen, korenbloemen en madeliefjes, 1890	18
Bloeiende kastanjetakken, 1890	18
Korenaren, 1890.....	19
Bloeiende acacia, 1890	19
Jeugdige portretten.....	19
Portret van een jonge vrouw, 1890.....	20
Adeline Ravoux, 1890.....	20
Adeline Ravoux, 1890.....	20
Twee meisjes, 1890	21
Vrouwen wandelend door de velden, 1890	21
Tekeningen en schetsen.....	22
Marguerite Gachet aan de piano (recto), 1890.....	22
Bukkende man en Egyptische kop en figuurstudie, 1890	22
Op het land werkende boerin en Twee boerinnen op het land, 1890	23
Zittend en staand mannelijk naakt, 1890	23
Schetsen van Paard met huifkar en Baby in een kinderwagen en Schets van Werkende vrouwen, 1890 ..	23
Het gemeentehuis van Auvers en kop van een man en Landschappen met huizen, 1890	24
Paard met rijtuig, 1890.....	24
Dorpstraat, 1890.....	24

Glas, tinnen kan, aronskelk en andere schetsen, 1890....	24
Vrouw met gestreepte rok en Vrouw op de rug gezien, 1890	25
Achterkant van een paard en Jongen met hoed, 1890...	25
Schetsen van Korenvelden en Huizen in Chaponval, 1890	25
Paartje met kind, 1890	25
Zittende vrouw met kind, 1890.....	26
Schetsboek Parijs-Auvers, 1890	26
Landschap met huizen en werkende vrouw, 1890	26
De boerderij van père Eloï, 1890	27
Laatste landschappen.....	27
Wijngaarden in Auvers-sur-Oise, 1890	27
Graanveld met korenbloemen, 1890	28
Papaverveld, 1890.....	28
Korenvelden met maaier, Auvers-sur-Oise, 1890.....	28
Tuin in Auvers-sur-Oise, 1890	29
De tuin van Daubigny, 1890.....	29
Landschap bij avondschemering, 1890.....	29
Kreupelhout met twee figuren, 1890.....	29
Velden bij Auvers-sur-Oise, 1890	30
Brief van Vincent van Gogh aan Theo van Gogh en Jo van Gogh-Bonger met schetsen van Jonge vrouw met strohoed, Kreupelhout met twee figuren en Velden bij Auvers-sur-Oise, 1890	30
Korenveld met kraaien, 1890.....	31
Korenveld onder onweerslucht, 1890	31
Brief van Vincent aan Theo van Gogh met schetsen van De tuin van Daubigny, Korenvelden en Huizen in Chaponval, 1890	31
De tuin van Daubigny, 1890.....	32
Veld met hooimijten, 1890	32
Regen - Auvers-sur-Oise, 1890.....	32
Boerderijen bij Auvers-sur-Oise, 1890	32
Boomwortels, 1890	33
Vincent's dood en nalatenschap	33
Palet en verftubes van Vincent van Gogh, ca. 1890	34

Brief van Paul Ferdinand Gachet aan Theo van Gogh, 27 juli 1890, en envelop, 1890.....	34
Vincent van Gogh op zijn sterfbed, 1890	34
Rouwkaart van Vincent van Gogh, 1890.....	35
Rouwkaart, uitnodiging voor de begrafenis van Vincent van Gogh, 1890	35
Brief van Emile Bernard aan Albert Aurier, 31 juli 1890..	35
Brief van Anna van Gogh-Carbentus en Willemien van Gogh aan Theo van Gogh, 31 juli 1890	35
Brief van Theo van Gogh aan Anna van Gogh-Carbentus, 1 augustus 1890.....	36
Brief van Theo van Gogh aan Jo van Gogh-Bonger, 1 augustus 1890	36
Brief van Albert Aurier aan Theo van Gogh, 1 augustus 1890	36
Brief van Paul Gachet aan Theo van Gogh, ca. 15 augustus 1890	36
Brief van Paul Gauguin en Meijer de Haan aan Theo van Gogh, 2 augustus 1890	37
Brief van Eugène Boch aan Theo van Gogh, 4 augustus 1890	37
Brief van John Russell aan Theo van Gogh, augustus 1890	37
Brief van Claude Monet aan Theo van Gogh, 15 augustus 1890	37
Over suicide	38
Dankbaarheid.....	38

Van Gogh in Auvers. Zijn laatste maanden

In deze tentoonstelling volgen we Van Gogh vanaf zijn aankomst in Auvers-sur-Oise op 20 mei 1890, tot en met de laatste weken van zijn leven. Hij ging hoopvol en met nieuwe ambitie aan het werk, maar gevoelens van eenzaamheid en melancholie kregen steeds meer de overhand. Toch bleef Van Gogh krachtige en doorvoelde werken maken. Toen hij op 29 juli op 37-jarige leeftijd overleed, had hij in Auvers in totaal zo'n 74 schilderijen gemaakt; gemiddeld meer dan één per dag.

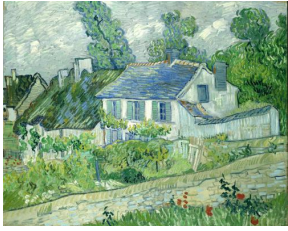
Van Goghs schilderijen uit Auvers zijn vaak met snelheid op het doek gezet. Ze laten een grote variatie in schilderijstijl zien, met levendige verfstreken en golvende vormen. Nog meer dan voorheen vereenvoudigde hij in compositie en in kleur. Boven alles wilde Van Gogh zich vernieuwen in de natuur en in zijn werken diep menselijke gevoelens uitdrukken. Met zijn laatste panoramische doeken wist hij dat op meesterlijke wijze te bereiken.

De tentoonstelling is tot stand gekomen in samenwerking met het Musée d'Orsay in Parijs, dat belangrijke Auverswerken van Van Gogh bezit, geschonken door de nazaten van dr. Paul Gachet.

Verkenning van Auvers

Na zijn verblijf in het zuiden van Frankrijk, waarvan ruim een jaar in een psychiatrische instelling, verlangde Van Gogh naar het noorden. Toen hij aankwam in het pittoreske kunstenaarsdorp Auvers aan de rivier de Oise, was hij helemaal terug op het platteland. Hij hoopte dat zijn nieuwe omgeving hem goed zou doen, al was de overgang naar een leven buiten de instelling niet gemakkelijk.

Van Gogh vond Auvers 'beslist erg mooi' en legde zijn indrukken vast in vlot geschilderde studies van oude huizen met rieten daken, bloeiende kastanjabomen en kleurrijke tuinen. Ook de kerk van Auvers en de rivier beeldde hij enkele keren af. Overal zag hij wel iets om te schilderen. Hij wilde vooral de geborgenheid van het plattelandsbestaan vastleggen en deed dat in pakkende kleuren, waarin groen vaak de boventoon voerde.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Huizen in Auvers-sur-Oise, 1890

Toledo Museum of Art, aangekocht met fondsen van het Libbey Endowment, schenking van Edward Drummond Libbey, 1935.5

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Gezicht op Auvers-sur-Oise, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

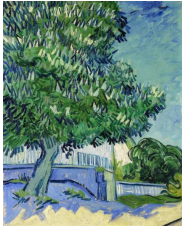

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Oude wijngaard met boerin, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Na vijf dagen in Auvers had Van Gogh al vier schilderijen klaar, waaronder *Bloeiende kastanjabomen* (rechts) en deze grote tekening. Opvallend is dat hij vrijwel uitsluitend blauwe verf gebruikte, die hij aanbracht met ritmische penseelstreken. Het wit van het blad dat hij onbedekt liet speelt ook een belangrijke rol, bijvoorbeeld bij de wolken. Een grappig detail zijn de kippen die tussen de wijnranken scharrelen.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Bloeiende kastanjbomen, 1890
Kröller-Müller Museum, Otterlo

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Huizen in Auvers-sur-Oise, 1890
Museum of Fine Arts, Boston, legaat van John T. Spaulding

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Huizen met rieten daken in Cordeville, Auvers-sur-Oise, 1890
Musée d'Orsay, Parijs

Van Gogh doorkruiste heel Auvers en omgeving met zijn schildersezels. Deze huizen kwam hij tegen aan de uiterste rand van het dorp, in het gehucht Cordeville.

Hij hield van de traditionele huizen met rieten daken, die hem herinnerden aan het Brabantse platteland. In dit snel geschilderde landschap vormen huizen en vegetatie één organisch geheel van groentinten, tegen een diepblauwe lucht met aanstormende wolken.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Veld bij Auvers-sur-Oise, 1890

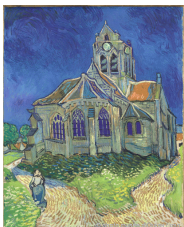
Musée d'art et d'histoire, Genève, voormalig bruikleen van de Fondation Garengo, 1990

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Gezicht op Auvers-sur-Oise, 1890

Museum of Art, Rhode Island School of Design, Providence ,
geschonken ter nagedachtenis aan mej. Dorothy Sturgess door
een vriendin, 35.770

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

De kerk van Auvers-sur-Oise, 1890

Musée d'Orsay, Parijs

Van Gogh schilderde de dorpskerk van dichtbij en van onderaf, zodat deze nog monumentaler oogt dan hij in werkelijkheid is. Hij beschreef het als 'een effect waarbij het gebouw paars afsteekt tegen een lucht van diep en simpel blauw, van zuiver kobalt'. Hij vergeleek het werk met zijn vroege schilderijen van de kerk in Nuenen, Noord-Brabant, 'alleen is de kleur nu waarschijnlijk expressiever, voller'. Juist die kleurkracht maakt het tot een van zijn allergrootste meesterwerken.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Trap in Auvers-sur-Oise, 1890
Saint Louis Art Museum

Van Gogh vond Auvers 'echt heel erg mooi, het is helemaal het platteland, karakteristiek en pittoresk.'
In dit dorpsgezicht schilderde hij een straatje om de hoek van het café waar hij logeerde. Langs een oude muur met een poort lopen wandelaars naar een trap die twee straatniveaus met elkaar verbindt. De weg in het midden van de voorstelling die naar de verte leidt, brengt samen met de golvende lijnen een grote dynamiek in de voorstelling.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Doodlopende weg met huizen, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Het huis van père Pilon, 1890
Privécollectie

Deze doodlopende weg met ommuurde tuinen en huizen schilderde Van Gogh tijdens een van zijn eerste verkenningen van het dorp. Vermoedelijk maakte hij eerst de tekening hiernaast, waarop wat kleurnotities staan. Hij werkte het schilderij aan de hand daarvan uit. Het grote huis gaat vrijwel geheel schuil achter een bloeiende kastanjeboom. Van Gogh schilderde er een steeds donkerder wordende blauwe lucht omheen, als een aureool.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Gezicht op de Oise in Auvers, 1890
Tate Modern, Londen

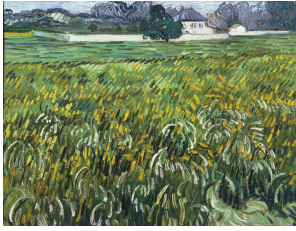

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Oever van de Oise in Auvers, 1890
Detroit Institute of Arts, Detroit

Van Gogh was in Auvers vooral geïnteresseerd in het dorp en de velden: dit is namelijk zijn enige schilderij van de rivier de Oise. De tekening hiernaast toont een uitzicht op de rivier met rechts de brug. 's Zomers werd er volop voor het plezier op de Oise gevaren en er kon ook goed worden gevist. Van Gogh schilderde hier de botenverhuur langs de oever vanwaar een vrouw een hengel uitwerpt: een vrolijk tafereel in uitgesproken felle tinten.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Boerderijen in Auvers-sur-Oise, 1890
Ateneum Art Museum, Finnish National Gallery, Helsinki

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Huis in Auvers-sur-Oise, 1890
The Phillips Collection, Washington

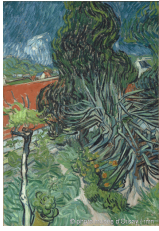

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Boerderij, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

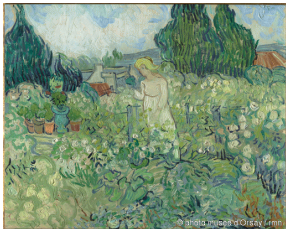
Het dorp

Auvers-sur-Oise ligt op een kleine 30 kilometer ten noordwesten van Parijs en wordt omringd door korenvelden. Het rustige dorp aan de rivier de Oise trok destijds veel kunstenaars aan. Er was een treinverbinding met Parijs, en veel stadsbewoners kwamen er in de weekenden een dagje in de buitenlucht doorbrengen. Bovendien woonde in Auvers een arts, Paul Ferdinand Gachet, die met veel kunstenaars bevriend was en die Van Gogh onder zijn hoede kon nemen.

Van Gogh huurde een kleine zolderkamer boven het Café de la Mairie. Hij leerde dokter Gachet kennen, die hij regelmatig thuis bezocht. Eerst vond Van Gogh zijn onderwerpen vooral in het hart van het dorp, later ook in de velden op de vlakte erboven. Zijn actieradius was beperkt: veel plekken die hij schilderde lagen op nog geen 500 meter van het café of van Gachets huis.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
De tuin van dokter Gachet, 1890
Musée d'Orsay, Parijs

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Marguerite Gachet in de tuin, 1890
Musée d'Orsay, Parijs

Een ware vriend

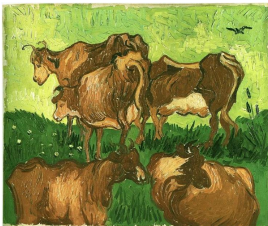
Van Gogh had een zware tijd achter de rug in de instelling van Saint-Rémy. Zijn zelfvertrouwen was behoorlijk aangetast en hij voelde zich mislukt. Direct na aankomst in Auvers maakte hij kennis met dokter Paul Gachet, die een oogje in het zeil zou houden. Deze drukte hem op het hart 'veel en gestaag te werken en helemaal niet te denken aan wat ik heb gehad'.

Enkele schilderijen die Van Gogh had meegenomen uit Saint-Rémy geven inzicht in zijn gemoedstoestand. In momenten van verdriet en ontredde bood de kunst hem troost en hoop. Van Goghs zelfportret uit Saint-Rémy en het portret van dokter Gachet uit Auvers waren pogingen om zowel kwetsbaarheid uit te drukken als onverzettelijkheid in het menselijk lijden. Van Gogh herkende veel in de melancholische dokter en zag in hem zelfs 'een ware vriend'. Toch verwaterde hun contact in de laatste weken, omdat Van Gogh zich meer terugtrok.

Dokter en kunstliefhebber

Dokter Paul Ferdinand Gachet (1828-1909) was 'nogal excentriek', volgens Van Gogh. Hij was als arts gespecialiseerd in melancholie (wat we nu depressie zouden noemen) en was een voorstander van alternatieve geneeswijzen zoals homeopathie. Zijn praktijk had hij in Parijs, maar hij verbleef het grootste gedeelte van de week in Auvers. Hij was weduwnaar en woonde samen met zijn dochter Marguerite en zoon Paul in een groot huis vol kunstwerken en curiositeiten.

Gachets echte passie lag bij de kunst. Hij kende veel kunstenaars zoals Auguste Renoir, Paul Cézanne en Camille Pissarro, van wie hij bovendien werk verzamelde. Zelf schilderde hij ook en hij maakte etsen op een eigen etspers in zijn huis. Als arts en kunstliefhebber was hij de aangewezen persoon om Van Gogh te ondersteunen.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Koeien (naar Gachet, naar Jordaens), 1890
Palais des Beaux-Arts, Lille

Deze grappige studie schilderde Van Gogh op basis van de ets (rechts) van dokter Gachet naar een schilderij van de 17de-eeuwse Vlaamse schilder Jacob Jordaens. Van Gogh had in Antwerpen Jordaens' levendige schildertoets en stevige vormen van dichtbij bestudeerd. Nu schilderde hij dit ongewone dierstuk in zijn eigen sprekende kleuren. Hij deed het schilderij cadeau aan Gachet.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
De koeien (naar Jordaens), 1873
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Medicijndoosje van Paul Gachet

Musée d'Histoire de la Médecine, Parijs

Dit is het persoonlijke medicijndoosje van dokter Gachet vol buisjes met witte korrels. Deze homeopathische middelen werden vaak van minerale of plantaardige grondstoffen gemaakt. Gachet verbouwde in Auvers zelf geneeskrachtige planten. Mogelijk verwijst het vingerhoedskruid dat op diens portret te zien is hiernaar (ook in deze zaal). De plant werd gebruikt voor de behandeling van hartziekten. Gachet had Van Gogh ook aangeboden kalmeringsmiddelen geven als 'de melancholie of zo voor mij ondraaglijk zou worden'.

v.l.n.r.

Paul Ferdinand Gachet, 1894

Marguerite Gachet, 1894

Paul Louis Gachet

Reproductie van foto's uit het album met foto's van familieleden en vrienden van Paul Ferdinand Gachet
Wildenstein Plattner Institute, New York

Fotoalbum van dokter Paul Gachet, 1890

Photo album belonging to Paul Ferdinand Gachet.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Portret van dokter Paul Gachet, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Gachet was het onderwerp van de enige ets die Van Gogh maakte, op de etspers in het atelier van de dokter. Toen ze na de lunch hun pijp rookten, buiten in de tuin, tekende Van Gogh heel snel Gachets portret op de koperplaat. Vervolgens drukten ze samen de ets meerdere keren af. Van Gogh was enthousiast over de voor hem nieuwe etstechniek en probeerde verschillende kleuren uit. Bezoek ook de presentatie 'Dr. Gachet & Van Gogh. Experimenteren met etsen' op de 2de etage in onze vaste collectie.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Portret van dokter Paul Gachet (De man met de pijp), 1890

Musée d'Orsay, Parijs

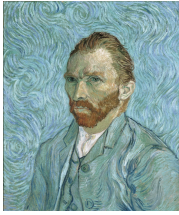

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Dokter Paul Gachet, 1890

Musée d'Orsay, Parijs

'Ik heb het portret van mijnheer Gachet gemaakt met een melancholieke uitdrukking die op degenen die het doek bekijken dikwijls kan overkomen als een grismas. En toch moet je dat schilderen, want dan kun je beseffen hoeveel uitdrukking er in onze koppen van tegenwoordig zit in vergelijking met de kalme portretten van vroeger', schreef Van Gogh aan zijn zus.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Zelfportret, 1890

Musée d'Orsay, Parijs

Dit indringende zelfportret uit Saint-Rémy nam Van Gogh mee naar Auvers. Zijn gezichtsuitdrukking is rustig, maar de achtergrond is turbulent. Zo verbeeldde hij hoe hij probeerde stand te houden in de onrust van zijn mentale aandoening. Dokter Gachet was diep onder de indruk van dit schilderij. Het portret dat Van Gogh van hem maakte (hiernaast) was in zekere zin ook een soort zelfportret. In Gachets 'trieste uitdrukking van onze tijd' zag hij zijn eigen levenspijn weerspiegeld.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Tuin van de inrichting, 1889

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Pietà (naar Delacroix), 1889

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Van Gogh probeerde zich met zijn schilderkunst te beschermen tegen zijn neerslachtige gevoelens. Deze Pietà maakte hij naar een reproductie van het schilderij van Eugène Delacroix. Het beeld van Maria die haar zoon, de dode Christus, beweent, sprak van groot verdriet, maar ook van diep meevoelen met het lijden. Dat werkte troostend. Van Gogh nam het schilderij mee naar Auvers; het hing daar waarschijnlijk op zijn kamer, net als in Saint-Rémy.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

De man is op zee (naar Demont-Breton), 1889

Privécollectie

Bloemstillevens

Van Gogh trof Auvers eind mei aan 'in de zon en met veel bloemen' en er was 'fraai groen in overvloed'.

Het leverde vooral landschappen op, maar ook een tiental bloemstillevens. De meeste van deze werken maakte Van Gogh vooral voor zijn plezier en om weg te geven.

Sommige schilderijen gaf hij aan de dokter, waarschijnlijk als dank voor diens hulp.

De bloemstukken zijn heel verschillend. Van Gogh schilderde indrukwekkende bloeiende kastanjetakken en close-ups van acaciatakken en korenaren. Een serie studies van boeketten maakte hij bij Gachet thuis, want daar was 'altijd wel iets om bloemen of stillevens te schikken'. Van Gogh vulde verschillende glazen en vazen met bloemen uit de tuin of onderweg geplukte veldbloemen.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Glas met anjers, 1890

Privécollectie

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Rozen en ranonkels, 1890

Musée d'Orsay, Parijs

Dit kleurige boeket staat op de rode tuintafel van dokter Gachet, in een Japans aandoend vaasje. Van Gogh schilderde dit stilleven en *Vaas met bloemen* (links) met de nadruk op kleurvlakken en contourlijnen. Dat komt overeen met de stijl van Japanse prenten waar hij een groot bewonderaar van was. Het zijn vlot geschilderde studies, in één keer op het doek gezet met grove streken.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Vaas met bloemen, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Vaas met klaprozen, korenbloemen en madeliefjes, 1890

Privécollectie

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Bloeiende kastanjetakken, 1890

Collectie Emil Bührle, langdurig bruikleen aan Kunsthaus Zürich

De grote takken die Van Gogh hier schilderde, moeten bij een storm zijn afgewaaid. Pas als je goed kijkt, ontdek je de lichtroze vaas waarin de takken staan, en de schuin aflopende lijn van een tafel. Ze gaan schuil achter de witte en roze bloemtootsen en bladeren.

De helderblauwe achtergrond suggereert dat het zich in de buitenlucht afspeelt. Het expressief geschilderde stilleven - met veel variatie aan verfstreken - is een prachtig beeld van de levenskracht en energie van de natuur in het voorjaar.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Korenaren, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Bloeiende acacia, 1890

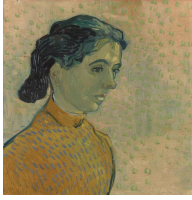
Nationalmuseum, Stockholm

Dokter Gachets zoon Paul had gezien hoe Van Gogh deze losjes gepenseelde close-up van een acaciaboom in hun tuin maakte. Hij herinnerde het zich zo: 'Voor hij enkele toetsen kleur aanbracht op het kleine doek gooide hij telkens het hoofd in de nek om, met halfgesloten ogen, de bloemen boven hem te bekijken, samen met de lucht, die aan beide kanten amper zichtbaar was door het dichte gebladerte.'

Jeugdige portretten

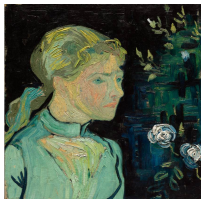
Toen Van Gogh in Auvers arriveerde, vatte hij onmiddellijk het plan op om portretten te maken. Al lange tijd was hij ervan overtuigd dat het portret 'met daarin de gedachte, de ziel van het model' de toekomst van de schilderkunst was. En kleur was een belangrijk middel om dat uit te drukken. Dokter Paul Gachet had hij als melancholicus geportretteerd. Adeline Ravoux, de dochter van de uitbaters van het café waar hij logeerde, wist hij raak te typeren als verlegen meisje.

Zijn portretten van jeugdige types in de buitenlucht, vooral vrouwen en kinderen, waren een ode aan het landleven. Van Gogh vond dat kinderen veel beter op het platteland konden opgroeien. Hij spoorde zijn broer Theo en diens vrouw Jo aan vaak naar Auvers te komen met hun zoontje Vincent. Deze werken laten ook zien wat hij meer dan ooit miste: de liefde van een vrouw en een gezin.

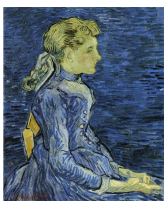

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Portret van een jonge vrouw, 1890
Kröller-Müller Museum, Otterlo

Wie de jonge vrouw is die voor dit portret poseerde, is niet bekend. Van Gogh beeldde haar af tegen een (oorspronkelijk fellere) roze achtergrond waarop hij lichtgroene toetsen plaatste. Haar oranje jurk gaf hij blauwe streepjes, een tweede kleurcontrast. Het vierkante portret van Adeline Ravoux hiernaast heeft hetzelfde formaat en een vergelijkbare compositie. Daar gebruikte hij de contrasterende kleuren geel en blauw. Deze overeenkomsten maken het goed mogelijk dat hij de portretten als een paar zag.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Adeline Ravoux, 1890
The Cleveland Museum of Art, legaat van Leonard C. Hanna, jr.,
1958

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Adeline Ravoux, 1890
Privécollectie

Adeline was de 12-jarige dochter van de uitbaters van het café waar Van Gogh logeerde. Zij poseerde in haar 'eerste meisjesjurk', vertelde zij later, 'een hele gebeurtenis!' Net als in zijn portret van dokter Gachet gaf Van Gogh de achtergrond een diepblauwe kleur die harmonieert met de eveneens blauwe kleding. Het laat de lichte tinten van Adelines gezicht en blonde haren goed uitkomen. Hij gaf haar dit schilderij als dank voor het poseren.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Twee meisjes, 1890

Musée d'Orsay, Parijs

Een plek als Auvers 'met kinderen, dieren, bloemen en frisse lucht', zo schreef Van Gogh, zou zijn kleine neefje Vincent goed doen. Dat idee wilde hij overbrengen in dit dubbelportret van twee vrolijke meisjes, naar verluidt de kinderen van de spoorwegwachter. De knusse boerenwoningen in de achtergrond dienden samen met de bloem in de hand van het voorste meisje om het beeld van het goede plattelandsleven kracht bij te zetten.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Vrouwen wandelend door de velden, 1890

McNay Art Museum, San Antonio, legaat van Marion Koogler McNay, 1950.49

Van Gogh kwam tijdens een wandeling een moeder en dochter tegen die hij graag had willen portretteren: 'zeer gezonde figuren van het platteland, flink getaand door de buitenlucht, verbrand door de zon'. Het inspireerde hem tot dit landschap met wandelende vrouwen.

Het is geschilderd op een langwerpige stuk papier. Vanwege het schetsmatige, onuitgewerkte karakter was dit mogelijk een studie voor een groter, niet gerealiseerd doek.

Tekeningen en schetsen

‘Er is hier veel te tekenen’, schreef Van Gogh kort na aankomst in Auvers. Naast een grote hoeveelheid schilderijen vond hij ook nog tijd om een flink aantal getekende studies en schetsen te maken.

Hij werkte vooral met potlood en krijt, of in een gemengde techniek voor de grotere, uitgewerkte tekeningen.

Het tekenen was waarschijnlijk voor een groot deel het invullen van de tijd, tussen het schilderen door, om zijn gedachten te verzetten of iets uit te proberen. Dat leidde tot vluchtige, rake krabbels naast een aantal ambitieuze landschappen en dorpsgezichten. In zijn tekeningen en schetsboekje staan ook veel wandelende of werkende figuren, die hij op straat of in het veld observeerde. Ze laten iets zien van zijn plezier om voor het eerst sinds lange tijd weer onder de mensen te zijn.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Marguerite Gachet aan de piano (recto), 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

De 21-jarige dochter van Gachet poseerde aan de piano voor een groot portret. Voordat Van Gogh met schilderen begon maakte hij eerst deze tekening in krijt als voorstudie.

In de snelle schets bepaalde hij de compositie en vulde hij de achtergrond en vloer in met stippen en strepen.

In het schilderij maakte Van Gogh zijn model langer en eleganter door haar uit te rekken. Dat was geïnspireerd op het verticale formaat van Japanse prenten.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Bukkende man en Egyptische kop en figuurstudie, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Van Goghs getekende werk uit Auvers vertoont een grote variatie aan onderwerpen. Er zijn bladen vol kleine figuurstudies, kopieën naar een tekencursus van Charles Bargue, voorstudies of ideeën voor schilderijen, en ook opmerkelijke schetsen zoals deze van een Egyptische kop. De kop die hij hier natekende was onderdeel van de toegangspoort van een villa in Auvers, waarschijnlijk om onheil af te weren.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Op het land werkende boerin en Twee boerinnen op het land, 1890

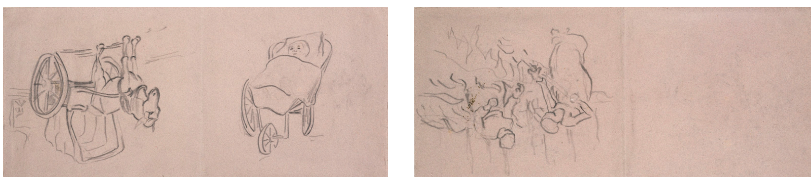
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Zittend en staand mannelijk naakt, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Schetsen van Paard met huifkar en Baby in een kinderwagen en Schets van Werkende vrouwen, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

In Auvers maakte Van Gogh meerdere snelle schetsjes van vrouwen met kinderen en van jonge gezinnen.

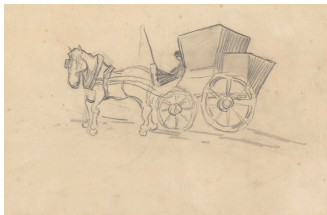
Uit die aandacht voor kleine kinderen spreekt zijn eigen gemis aan gezinsgeluk, iets dat zijn broer Theo inmiddels wel had. Op 8 juni brachten Theo, zijn vrouw Jo en de kleine Vincent een bezoek aan Auvers. Het is goed mogelijk dat Van Gogh toen zijn neefje in de kinderwagen vereeuwigde in deze tekening.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

**Het gemeentehuis van Auvers en kop van een man en
Landschappen met huizen, 1890**

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Paard met rijtuig, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Dorpstraat, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Glas, tinnen kan, aronskelk en andere schetsen, 1890

Privécollectie

Van Gogh werkte bij Gachet thuis aan deze tekening. Het tinnen kannetje en het sierlijke drinkglas behoorden namelijk tot diens huisraad. Volgens de zoon van de dokter tekende Van Gogh deze voorwerpen in de tijd dat hij met het portret van zijn vader bezig was, begin juni. Over de tekening heen en op de achterkant van het blad maakte hij figuurschetsen, met wat kleurnotities.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Vrouw met gestreepte rok en Vrouw op de rug gezien, 1890

Uit schetsboek Parijs-Auvers

Musée d'Orsay, Parijs

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Achterkant van een paard en Jongen met hoed, 1890

Uit schetsboek Parijs-Auvers

Musée d'Orsay, Parijs

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Schetsen van Korenvelden en Huizen in Chaponval, 1890

Meegestuurd met brief aan Theo van 23 juli 1890

Musée d'Orsay, Parijs

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Paartje met kind, 1890

Uit schetsboek Parijs-Auvers

Musée d'Orsay, Parijs

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Zittende vrouw met kind, 1890
Uit schetsboek Parijs-Auvers
Musée d'Orsay, Parijs

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Schetsboek Parijs-Auvers, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Van Gogh tekende dit schetsboekje vol met snelle impressies van wat hem inviel of wat hij onderweg tegenkwam. Een paar schetsen in dit boekje zijn niet in Auvers gemaakt, maar in Parijs of elders. Van de voorstelling over twee pagina's heen van een brug met wandelaars, en een helling met een trap en huizen op de achtergrond, is nog steeds niet vastgesteld waar Van Gogh dit kan hebben gezien. Blader zelf door het schetsboekje op het scherm.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Landschap met huizen en werkende vrouw, 1890
The Art Institute of Chicago, legaat van Kate L. Brewster

Ze is nauwelijks zichtbaar, maar in het midden van het veld is een vrouw aan het werk. De rij bomen links doet denken aan de rijen cipressen die Van Gogh vaak had afgebeeld in de Provence. De voorgrond is uiterst grof opgezet, met brede grillige inktlijnen. De horizontale, wisselend blauwe en witte banen in de lucht brengen rust in het geheel. Het boompje op de voorgrond geeft extra diepte aan de voorstelling.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
De boerderij van père Eloi, 1890
Musée d'Orsay, Parijs

Laatste landschappen

In zijn laatste weken concentreerde Van Gogh zich vooral op het schilderen van de uitgestrekte velden rondom Auvers. Hij maakte een reeks magistrale landschappen op een voor hem nieuw, langgerekt formaat van 50 centimeter bij 1 meter. Ze variëren in onderwerp en uitvoering, en tonen woeste luchten of juist zonnige hooibergen. Maar nergens is in de velden een teken van menselijke aanwezigheid te zien.

In die periode ging het mentaal slechter met Van Gogh. Met zijn landschappen gaf hij uitdrukking aan de 'tristheid en extreme eenzaamheid' die hij ervoer. Tegelijkertijd waren deze schilderijen ook troostend bedoeld en getuigden ze van een diepe vrede. Dat Van Gogh deze grootse gevoelens tot op de dag van vandaag zo voelbaar kan maken, verklaart – samen met zijn vakmanschap – zijn kracht als kunstenaar.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Wijngaarden in Auvers-sur-Oise, 1890
Saint Louis Art Museum, aangekocht met fondsen van mevr.
Mark C. Steinberg

Van Gogh bevond zich hier op een hoog punt, uitkijkend over het westelijk deel van Auvers met links helemaal aan de horizon het hoge huis van dokter Gachet. Er is veel te zien: een groep oude boerderijen, een slingerende muur en helemaal vooraan de beweeglijk geschilderde wijngaard, die het grootste deel van de compositie in beslag neemt. Links langs de rand bevindt zich een grof gepenseelde geelgroene berm met knalrode papavers, een sterk complementair kleurcontrast.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Graanveld met korenbloemen, 1890

Fondation Beyeler, Riehen/Basel, Sammlung Beyeler

Graanveld met korenbloemen behoort tot de indrukwekkende groep schilderijen die Van Gogh maakte op de vlakte boven Auvers, met dramatische luchten en uitgestrekte, lege korenvelden. De diagonale grasstrook met een soort pad aan de linkerkant brengt spanning in de compositie. Het krachtige contrast van geel tegen blauw en de geagiteerde, ritmische penseelstreek zou hij een paar weken later nog sterker inzetten in Korenveld met kraaien (verderop in deze zaal).

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Papaverveld, 1890

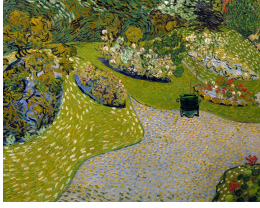
Kunstmuseum Den Haag, langdurig bruikleen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Korenvelden met maaier, Auvers-sur-Oise, 1890

Toledo Museum of Art, aangekocht met fondsen van het Libbey Endowment, schenking van Edward Drummond Libbey, 1935.4

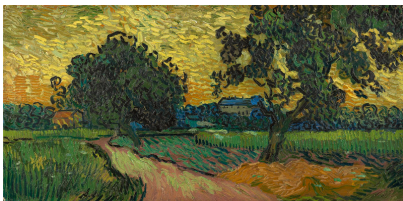

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Tuin in Auvers-sur-Oise, 1890
Privécollectie

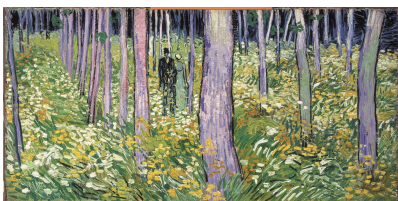

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
De tuin van Daubigny, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Dit is het eerste schilderij dat Van Gogh maakte van de tuin van Daubigny, de beroemde landschapschilder die in Auvers had gewoond. Het is op een stuk keukendoek geschilderd, omdat zijn schilderdoek op was. Later volgden nog twee grotere schilderijen van de tuin (een ervan hangt hier tegenover). Het tuingezicht hiernaast maakte hij waarschijnlijk grotendeels uit zijn fantasie. Het is een close-up van bloembedden en een pad in een heel andere, decoratieve stijl: met grote platte kleurvlakken en daaroverheen contrasterende stippels en streepjes.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Landschap bij avondschemering, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Kreupelhout met twee figuren, 1890
Cincinnati Art Museum, legaat van Mary E. Johnston, 1967.1430

Dit is een van de bijzonderste composities in de reeks langwerpige landschappen van 50 cm bij 1 m.

Er is geen lucht te zien en dat geeft het een claustrofobisch gevoel. Van Gogh beschreef het werk als: 'Bosgezicht, lila populierenstammen en daaronder gras met roze, gele en witte bloemen en allerlei groen.' Opmerkelijk genoeg vermeldde hij niet het spookachtige koppel, dat lijkt te zweven tussen de boomstammen.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Velden bij Auvers-sur-Oise, 1890

Belvedere Museum, Wenen

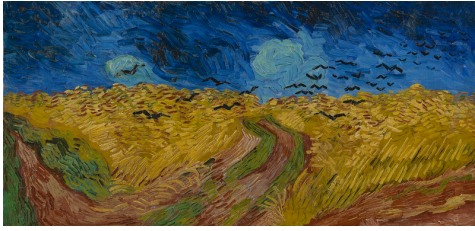
Dit weidse landschap valt op door de diepe ruimte, maar ook door de afwezigheid van mensen. De hoge horizon is niet meer dan een smalle strook lucht waarvan de turquoise kleur zich vermengt met die van de akkers. Het versterkt de illusie van een eindeloze ruimte. In de brief waarin Van Gogh dit schilderij schetste (rechts) beschreef hij de kleurstelling als 'zachtgroen, geel en groenblauw.'

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Brief van Vincent van Gogh aan Theo van Gogh en Jo van Gogh-Bonger met schetsen van Jonge vrouw met strohoed, Kreupelhout met twee figuren en Velden bij Auvers-sur-Oise, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Korenveld met kraaien, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

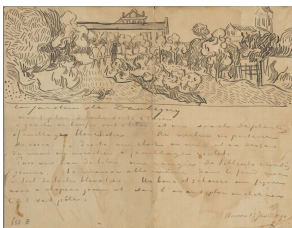

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Korenveld onder onweerslucht, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Op een panoramisch formaat doek kon Van Gogh het universele, alomvattende van de natuur nog sterker in beeld te brengen. Korenveld onder onweerslucht schilderde hij kort na een turbulent verlopen bezoek aan Theo en Jo in Parijs. In zowel dit stuk als in Korenveld met kraaien (links) had hij nadrukkelijk geprobeerd 'tristheid, extreme eenzaamheid' uit te drukken. Tegelijkertijd meende hij dat deze doeken 'zullen vertellen wat ik niet in woorden kan uitdrukken: hoe gezond en hartversterkend ik het platteland vind'.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

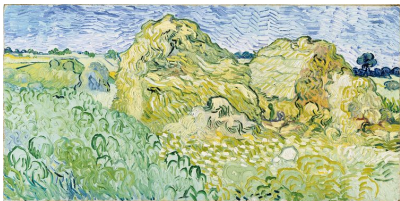
Brief van Vincent aan Theo van Gogh met schetsen van De tuin van Daubigny, Korenvelden en Huizen in Chaponval, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
De tuin van Daubigny, 1890
Collectie Rudolf Staechelin

De gevierde landschapsschilder Charles-François Daubigny had tot zijn dood in 1878 in Auvers gewoond. Van Gogh schilderde het huis en de idyllische tuin van diens weduwe op een langwerpig doek: een eerbetoon aan de door hem bewonderde kunstenaar die een voorkeur had voor dit horizontale formaat. In zijn allerlaatste brief (in de vitrine) maakte Van Gogh een schets van zijn andere versie van De tuin van Daubigny, 'een van mijn meest doorvoelde doeken'.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Veld met hooimijten, 1890
Fondation Beyeler, Riehen/Basel, Sammlung Beyeler

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Regen - Auvers-sur-Oise, 1890
Amgueddfa Cymru - National Museum Wales, Cardiff

Vincent van Gogh (1853 - 1890)
Boerderijen bij Auvers-sur-Oise, 1890
Tate, Londen, legaat van C. Frank Stoop

Boerderijen bij Auvers-sur-Oise wordt beschouwd als een van Van Goghs laatste werken, geschilderd vlak voor zijn dood. Delen van het schilderij, in de lucht en de voorgrond, zijn onvoltooid gebleven. Zijn allerlaatste werk was **Boomwortels** (rechts), geschilderd op de ochtend van 27 juli. Andries Bonger, Theo's zwager, schreef later dat Vincent die bewuste ochtend een 'sous-bois' (bosgezicht) had geschilderd. Dat kan alleen maar naar **Boomwortels** verwijzen. De symboliek van wortels die zich proberen vast te houden aan de aarde en toch half losgerukt zijn, is veelzeggend.

Vincent van Gogh (1853 - 1890)

Boomwortels, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Vincent's dood en nalatenschap

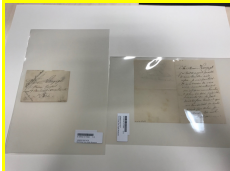
Op de ochtend van 27 juli 1890 schilderde Van Gogh zijn laatste werk, **Boomwortels**. Die avond probeerde hij een einde aan zijn leven te maken. De groeiende eenzaamheid, de grote onzekerheid over de toekomst en het idee dat hij zijn broer Theo alleen maar tot last was, droegen hier mogelijk aan bij. '... mijn leven is aan de wortel aangetast, ook ik sta niet meer stevig op mijn benen', schreef Vincent. Twee dagen later, op 29 juli, overleed hij met Theo aan zijn zijde. Verschillende vrienden en bekenden uit Parijs kwamen naar Auvers voor de begrafenis. In de weken die volgden ontvingen Theo en zijn familie veel steunbetuigingen van kunstenaarsvrienden, kunstcritici en verzamelaars. Daaruit sprak hoezeer Vincent's talent al werd gewaardeerd, en wat hij voor hen en de kunst had betekend. 'Hij leeft voor jou, voor ons – en voor allen, in zijn werken die hij ons achterliet', schreef een bevriende kunstenaar.

Palet en verftubes van Vincent van Gogh, ca. 1890

Musée d'Orsay, Parijs

Van Gogh moet tijdens de tien jaar dat hij kunstenaar was heel wat paletten versleten hebben, maar dit is het enige dat bewaard is gebleven. Het was van dokter Gachet, die het hem leende toen hij het portret van zijn dochter kwam afmaken en zijn eigen palet vergeten was. Gachets zoon Paul schonk het later aan het Louvre, als herinnering aan Van Gogh.

Brief van Paul Ferdinand Gachet aan Theo van Gogh, 27 juli 1890, en envelop, 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

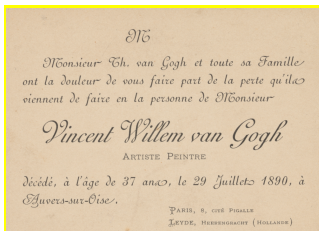
Paul van Ryssel (Paul Ferdinand Gachet) (1828-1909)

Vincent van Gogh op zijn sterfbed, 1890

Musée d'Orsay, Parijs

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Gachet was erg aangedaan door Van Goghs dood. Hoewel ze niet veel tijd met elkaar hadden doorgebracht, was Vincent hem als mens en kunstenaar dierbaar geworden. Hij maakte deze tekening van Van Gogh toen die net overleden was. De afdruk van de rieten stoelzitting die hij als ondergrond gebruikte is zichtbaar. Deze versie hield Gachet zelf. De andere gaf hij aan de diepbedroefde Theo met de opdracht 'à mon ami Theo van Gogh le 29 juillet, P. Gachet'.

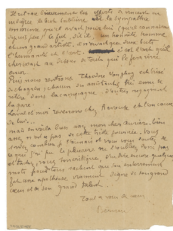
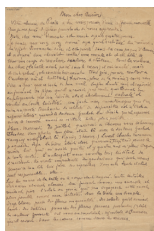

Rouwkaart van Vincent van Gogh, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Rouwkaart, uitnodiging voor de begrafenis van Vincent van Gogh, 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

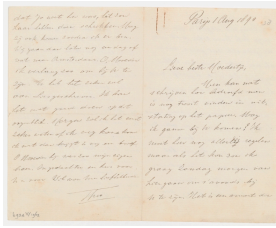
De begrafenis vond plaats op 30 juli. Van Gogh lag in de achterkamer van het café in een dichte kist bedekt met een witte doek met daarop gele bloemen. Eromheen waren zijn laatste schilderijen opgehangen. Het afscheid zou in de kerk van Auvers plaatsvinden, maar de pastoor weigerde dat omdat Van Gogh zelf zijn leven had beëindigd en protestant was. Op de aankondiging is daarom de locatie doorgestreept.

Brief van Emile Bernard aan Albert Aurier, 31 juli 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

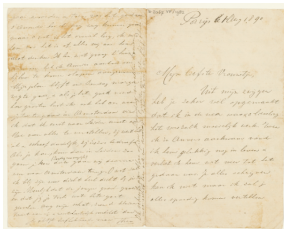

Brief van Anna van Gogh-Carventus en Willemien van Gogh aan Theo van Gogh, 31 juli 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

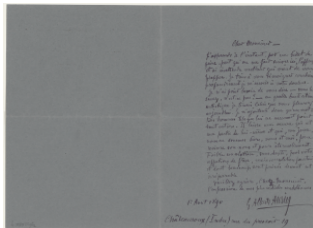
Brief van Theo van Gogh aan Anna van Gogh-Carventus, 1 augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

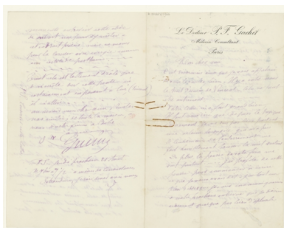
Brief van Theo van Gogh aan Jo van Gogh-Bonger, 1 augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

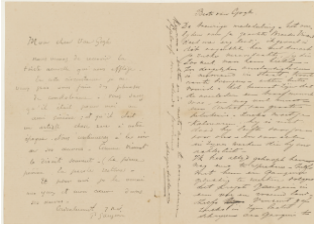
Brief van Albert Aurier aan Theo van Gogh, 1 augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

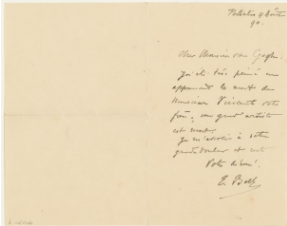
Brief van Paul Gachet aan Theo van Gogh, ca. 15 augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

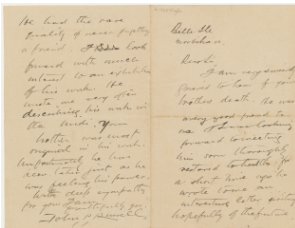
Brief van Paul Gauguin en Meijer de Haan aan Theo van Gogh, 2 augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

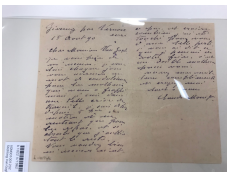
Brief van Eugène Boch aan Theo van Gogh, 4 augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Brief van John Russell aan Theo van Gogh, augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Brief van Claude Monet aan Theo van Gogh, 15 augustus 1890

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

Over suïcide

Vaak vragen mensen zich af hoe het kon dat Van Gogh, die volop aan het schilderen was en nieuwe, ambitieuze werken onder handen had, opeens een einde aan zijn leven wilde maken. Maar in zijn brieven is te lezen dat zijn vertrouwen in zichzelf en in zijn omgeving tot een dieptepunt was gedaald, en dat hij weinig perspectief in zijn leven zag. Het was een lang proces geweest. Theo voelde dat er iets speelde, maar hij schatte Vincents stemming anders in.

Bij elke zelfdoding is sprake van een complex verhaal, waarbij verschillende interne en externe factoren meespelen. Het is nooit het resultaat van één gebeurtenis of omstandigheid, en dat was bij Van Gogh niet anders. Nabestaanden blijven daarom vaak met veel vragen achter. Er zijn ook veel misvattingen over zelfdoding, zoals 'praten over suïcide stimuleert suïcide'. Dat is niet waar, want erover praten is juist van levensbelang: vraag ernaar, luister met aandacht en zoek samen hulp. Dat kan bijvoorbeeld door te bellen naar 113 of de website van Stichting 113 Zelfmoordpreventie te bezoeken.

Dankbaarheid

Vaak beseffen we pas wat iemand voor ons betekent wanneer deze persoon er niet meer is. We delen gevoelens van dankbaarheid, waardering, erkenning, liefde en vriendschap met degenen die achterblijven, in plaats van met degene tegen wie we het niet meer kunnen zeggen. We nodigen je hieruit na te denken over wie voor jou veel betekent en waar jij diegene dankbaar voor bent. Als er niemand in je opkomt, is er misschien wel iets waar je dankbaar voor bent. Dat kan ook iets heel kleins zijn.

- Pak een kaartje/lintje
- Schrijf erop: Ik ben dankbaar voor (...)
- Doe het kaartje in de doos op tafel / hang het lintje op bij de uitgang.
- En, deel wat je voelt na je museumbezoek met deze persoon als dat mogelijk is. Dat kan ook door een foto te maken van je kaart/lint en die te sturen.